

Ewa Szary

Sprawozdanie z VII Konferencji Teoretycznoliterackiej Młodych Pracowników Polonistyki

Biuletyn Polonistyczny 11/32, 185-188

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

V. RÓŻNE

1. SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI TEORETYCZNO LITERACKIEJ MŁODYCH PRACOWNIKÓW NAUKOWYCH POLONISTYKI

VII z kolei Konferencja Teoretycznoliteracka, zorganizowana tym razem przez polonistów z Katedry Teorii Literatury Uniwersytetu Warszawskiego, odbyła się w dniach od 1 do 8 lutego 1968 r. w Spale. W obradach uczestniczyli poloniści z ośrodków uniwersyteckich, Instytutu Badań Literackich PAN, Wyższych Szkół Pedagogicznych Gdańska, Opola i Rzeszowa, stażysci, studenci, krytycy literaccy z Bratysławy i Pragi.

Problem tytułowy Konferencji: literatura a ideologia, dobitnie sygnalizował charakter mediatywny terenu badawczego. W tak przedstawionym zagadnieniu daje się odczytać przesunięcie zainteresowań badawczych z problemów poetyki immanentnej, a więc szukania elementarnych i globalnych znaczeń dzieła literackiego w samym dziele, ku problemom poetyki historycznej, włączającym dzieło literackie w kontekst historycznoliteracki, oraz ku pełnemu włączeniu dzieła literackiego w kontekst społeczny, co stawia sobie za cel socjologia literatury.

Ogółem wygłoszono na Konferencji piętnaście referatów i cztery komunikaty. Nie wszystkie dotyczyły bezpośrednio problematyki sygnowanej przez opozycję literatury i ideologii, co więcej, łączyły się z nią dość luźno..

Grupa referatów najbliższa problematyce tytułowej obrała za materiał swoich rozważań teksty paraliterackie, należące do piśmiennictwa użytkowego, a nawet stosowanego. Sięgnięcie do tego rodzaju tekstów zostało uznane w dyskusji za zupełnie nieprzypadkowe, lecz przeciwnie, celowo dobrane i umiejętnie wykorzystane przy egzemplifikacji też referatów. Były to mianowicie:

- 1/ Edward K a s p e r s k i /UW/, Struktura przekazu propagandowego
- 2/ Zdzisław J a s t r z ę b s k i /UMCS/, Śmiech w literaturze okresu konspiracji
- 3/ Wincenty G r a j e w s k i, Bogdan O w c z a r e k /UW/, Struktura przysłów polskich.

W referatach tych silnie akcentowano aktywną rolę strony nadawczej oraz strony odbiorczej - jako podstawowych wyznaczników kształtowania się znaczeń przekazów paraliterackich. Nadanie komunikatu, a z drugiej strony - właściwe jego odebranie staje się podstawą do nawiązania kontaktu językowego i mentalnego, a np. w przypadku nadawania przekazów propagandowych stanowi warunek konieczny realizowania się funkcji perswazyjnej słowa. Rozważania referentów miały ponadto na celu zwrócenie uwagi na fakt, że przekazy literackie tego rodzaju wymagają przy ich przyswajaniu przez odbiorców uwzględniania tych znaczeń, które otrzymują one w przyjętym przez odbiorców kulturowo-społecznym systemie odniesienia. Ich istota bowiem leży nie w nich samych, ale w systemach znaków językowych, które te przekazy tworzą, i w tych systemach znaków, do których odsyłają odbiorców.

O ile metoda wprowadzania przekazu literackiego, takiego jak przysłowie czy artykuł propagandowy, w kulturowo-społeczny kontekst znakowy wydaje się naturalnym sposobem adekwatnego odczytania zawartości semantycznej takich przekazów, o tyle podobne operacje interpretacyjne, zastosowane do pojedynczych utworów bądź grupy utworów, wydają się tym trudniejsze, im trudniej, jak podkreślano w dyskusji, wyodrębnić treść opisywaną od kategorii badawczych, którymi posługujemy się przy opisie.

A właśnie liczną grupę stanowiły referaty poświęcone przekładowi przekazu literackiego : jednego systemu semiologicznego na inny system semiologiczny /np. mit-literatura/ oraz referaty poświęcone utworowi literackiemu. Z tymi referatami tematycznie można połączyć i te, które interpretowały i określały funkcje programów historiozoficznych, kulturowych i estetycznych w świadomości określonej epoki oraz zmierzały do nadania im aktualnego znaczenia przez skonfrontowanie ich z,

językiem, metodami i zadaniami dzisiejszej humanistyki. Były to:

- 1/ Ewa N a w r o c k a /WSP Gdańsk/, Problem badania mitu w twórczości mitycznej Słowackiego
- 2/ Urszula K o w a l s k a /UMCS/, Bohater mityczny w dramacie współczesnym /komunikat/
- 3/ Andrzej S t a r z y c k i /UŁ/, Modelowanie bohatera na różnych poziomach struktury dzieła /"Doktor Faustus" T.Manna/
- 4/ Marian M a c i e j e w s k i /KUL/, "Poezja Północy" w "Marii" Malczewskiego
- 5/ Ireneusz O p a c k i /KUL/, Elegia optymistyczna. /O poezji K.K.Baczyńskiego/
- 6/ Grzegorz G a z d a /UŁ/, Funkcja artystyczna "Pastorałek" T.Czyżewskiego i J.Harasymowicza /komunikat/
- 7/ Stanisław G ę b a l a /WSP Rzeszów/, Groteska a realizm
- 8/ Elżbieta F e l i k s i a k /UW/, C.K.Norwid a G.Vico
- 9/ Wojciech G ł o w a l a /UWr./, K.Irzykowski o miejscu literatury w kulturze
- 10/ Pavol W i n c e r /Bratysława/, Awangarda polska i czeska wobec twórczości Guillaume Apollinaire'a.

Niektóre z tych referatów, posługując się materiałem, jaki ofiaruje poetyka immanentna, przyniosły analizy konkretnych utworów literackich; np. do analizy jednego wiersza Baczyńskiego zastosował I.Opacki metodę słów-kluczy.

Następna grupa referatów przyniosła próby socjologicznych analiz utworów literackich i filmowych w aspekcie transpozycji pewnych modeli zachowań społecznych /np. społeczeństwa pracującego i militarne/ w modele zdarzeń fabularnych przedstawionych w tychże utworach. Dokonywanym tutaj analizom brakowało często - wyodrębnianych zwykle w tego rodzaju przedsięwzięciach badawczych - elementów pośredniczących pomiędzy modelami funkcjonującymi w świadomości społecznej a pozostającymi do nich w stosunku homologicznym modelami językowo-literackimi. Należały tu:

- 1/ Maryla H o p f i n g e r /UW/, Literatura 20-lecia powojennego w adaptacji filmowej

- 2/ Janusz R e k /UŁ/, Polski film współczesny a tradycja literacka 20-lecia międzywojennego /komunikat/
- 3/ Halina S t a n k o w s k a /WSP Opole/, Determinanty ideowe wyboru bohatera i czasu epoki w powieści historycznej okresu międzywojennego /komunikat/
- 4/ Milan P a v e k /Praha/, Rola osobowości w literaturze
- 5/ Anna G o r e n i o w a /UW/, Utopia i antyutopia
- 6/ Eugeniusz C z a p l e j e w i c z /UW/, O poetyce generatywnej. /Referat podejmował próbę interpretacji rezultatów badawczych M.Bachtina i W.Proppa za pomocą języka lingwistyki generatywnej spod znaku N.Chomskiego i S.K.Szaumiána/.

Ożywiona dyskusja na tegorocznej Konferencji mogłaby świadczyć o integracji środowiska polonistycznego, ale nie da się nie zauważyć faktu wielojęzyczności metodologicznej dyskutujących, która w dużym stopniu utrudniała porozumienie.

Dialog młodych teoretyków literatury rozpoczęty przed kilkoma laty trwa nadal, mimo iż zmieniają się referenci i dyskutanci i zmienia się problematyka spotkań dyskusyjnych.

Mgr Ewa Szary
Uniwersytet Warszawski

2. SESJA NAUKOWA POŚWIECONA ŻYCIU I TWÓRCZOŚCI WŁADYSŁAWA REYMONTA

W dniach 12-13 grudnia 1967 r. odbyła się w Łodzi Sesja Naukowa poświęcona życiu i twórczości Władysława Reymonta, zorganizowana staraniem Uniwersytetu Łódzkiego i Towarzystwa Literackiego im. A.Mickiewicza - Oddział w Łodzi.

Sesja stanowiła zamknięcie i podsumowanie imprez i uroczystości przypadających w roku 1967 z okazji setnej rocznicy urodzin Reymonta i stała się na pewno najdonioślejszym wydarzeniem roku jubileuszowego.